

**Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ»
16-18 червня 2021 року, м. Одеса**

Латишева В. В.

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри міжнародних відносин та права
Державний університет «Одеська політехніка»
(Одеса, Україна)

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ СИСТЕМ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Інтегрування нашої держави до європейських структур обумовлює необхідність аналізу механізмів публічного врядування, що реалізуються в країнах ЄС та дослідження можливості, доцільності впровадження з відповідною адаптацією у вітчизняні реалії.

Системи пенсійного забезпечення країн ЄС постійно модернізуються, здійснюється реформування відповідно до сучасних викликів: суми виплачуваних пенсій залежать і від стану економіки в країні, тривалості життя населення та віку виходу на пенсію. Адже вже сьогодні кожен четвертий громадянин ЄС отримує пенсію, а їхня загальна сума – одна з найбільших статей державних видатків [1].

Сучасним країнам ЄС не властиве існування виключно солідарних чи накопичувальних стратегій: в тій чи іншій мірі, для них характерне поєднання розподільчого та накопичувального принципів.

«Система поточних платежів» («pay – as – go system») за своєю суттю є розподільчою системою, яка, зазвичай, перебуває у власності держави. Пенсійні виплати асигнуються за рахунок поточних доходів, що утворюються з сумування внесків робітників та роботодавців. Внески робітників акумулюються на спеціальному виділеному рахунку та після цього розподіляються у вигляді виплат на користь пенсіонерів [2]. Найбільш поширеним у світі є саме цей спосіб розподілу пенсійних витрат. Основою цього способу є принцип «солідарності поколінь», згідно якого працездатна частина населення забезпечує виплату пенсій попереднім поколінням.

Накопичувальна пенсійна система припускає функціонування державних, корпоративних і приватних накопичувальних пенсійних програм, за допомогою яких формується майбутня пенсія. Принципова особливість накопичувальної пенсії є те, що вона є особистою власністю пенсіонера. Пільги в накопичувальних системах, як правило, відсутні, а пенсійні виплати повинні бути профінансовані роботодавцем, робітником або державою [3, 478].

Міжнародний досвід формування систем пенсійного забезпечення свідчить, що додаткові недержавні пенсії займають суттєву частку в загальному

**Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ»
16-18 червня 2021 року, м. Одеса**

рівні пенсійного забезпечення, а НПФ в країнах ЄС визнані важливими соціальними інститутами щодо поліпшення матеріального становища непрацездатних членів суспільства.

Змішана пенсійна система припускає комплексне використання в пенсійній моделі елементів солідарної і накопичувальної складових [3, 478].

В європейських країнах детермінантом поділу моделей пенсійного забезпечення є рівень розвитку економіки. Зокрема, В. Роїк виділяє дві моделі організації пенсійних систем: англо-саксонську (ліберально-демократичну, модель У. Бевериджа) та континентальну (класичну модель, модель О. Бісмарка) [4]. В свою чергу, науковці І. Левченко та В. Глущенко в монографії «Формування та використання недержавних пенсійних фондів» до даної класифікації додають ще соціально-орієнтовану модель пенсійного забезпечення [5, с. 42], яку по-іншому ще називають скандинавською, або приватно-корпоративною. (Корпоративне виробниче страхуванням презентує другий рівень солідарної пенсійної системи.

Виробничу пенсію одержує приблизно 50 відсотків всіх пенсіонерів, зокрема і державні службовці.

Третій рівень солідарної пенсійної системи (приватне забезпечення старості) здійснюється самим працівником шляхом формування своєї майбутньої пенсії. Потенційні пенсіонери заключають з недержавними пенсійними фондами договори орієнтовані на отримання додаткової пенсії в старості за рахунок накопичених сум. Приватна система пенсійного страхування включає страхові компанії, кредитні організації і банки. В свою чергу працівники – учасники програм приватного страхування мають можливість прийняти участь в програмах, що направлені на інвестування пенсійних накопичень плати [6, с. 25].

Скандинавська модель характеризується широким охопленням різних життєвих ситуацій тобто страхових ризиків. Отримання страхових виплат не зумовлене виплатою страхових внесків та гарантується всім громадянам. Очевидно, що необхідною детермінантою функціонування цієї моделі повинно бути високоорганізоване суспільство, яке підпорядковується принципам суспільства добробуту [7].

Загальна пенсія складається з двох частин: преміальної пенсії (premierpension) та пенсії, заснованої на доходах (inkomstpensionen). Внески, на фінансування пенсії, пов'язаної з розміром заробітку, сплачуються як роботодавцями, так і працівниками. 16% спрямовуються у солідарну систему.

Накопичувальна система почала працювати в ХХІ ст., ставка внеску до неї становила 2.5% від базової. Працівник, що відраховував кошти до накопичувальної системи, може нею самостійно розпоряджатися. Преміальна частина з'являється на рахунку працівника миттєво. І на ній можна заробляти додаткові кошти. Можна вкладати в різні пенсійні фонди – як на біржі цінних паперів [7].

Міжнародної науково-практичної конференції
«УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ»
16-18 червня 2021 року, м. Одеса

Узагальнюючи результати аналізу скандинавської системи пенсійного забезпечення, зауважимо, що, безумовно, в створеній в Швеції пенсійній системі міститься ціла низка позитивних моментів. Система умовно накопичувальних рахунків дозволяє уникнути багатьох недоліків, властивих солідарній і чисто накопичувальній системам.

Отож, пенсійні системи країн ЄС є багаторівневими. Проаналізувавши реформування системи пенсійного забезпечення в європейських країнах, бачимо загальну тенденцію – перетворення пенсійних систем в накопичувальні або змішані пенсійні системи, які містять елементи як схем з визначеними виплатами, так і схем з фіксованими внесками. Проводячи паралелі з Україною: потрібно розбудовувати змішану пенсійну систему.

Література:

1. Global Pension Asset Study 2011. Towers Watson. URL: <http://www.towerswatson.com/assets/pdf/3761/Global-Pensions-Asset-Study-2011.pdf>. (дата звернення: 21.05.2021).
2. Satu Kahkonen, World Bank Country Director for Belarus, Moldova, and Ukraine. What Makes Pension Reform So Important for Every Ukrainian Today. URL: <http://www.worldbank.org/en/news/opinion/2017/04/20/what-makes-pension-reform-so-important-for-every-ukrainian-today>. (дата звернення: 21.05.2021).
3. Заболотский Е.Д. Опыт реформирования пенсионных систем стран Европейского Союза и возможности его использования в России. Вестник СПбГУ. Экономика. 2017. Т. 33. Вып. 3. С. 472-497.
4. Роик В.Д. Эволюция пенсионных систем: мировые тенденции и опыт. Человек и труд. 2008. № 8. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/econpr_2014_2_8.pdf. (дата звернення: 15.05.2021).
5. Глущенко В.В., Левченко І. А. Формування та використання недержавних пенсійних фондів: монографія. Харків, 2012. 219 с.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення: Закон України від 02.03.2015 р. № 213-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-19#Text>. (дата звернення: 21.05.2021)
7. Кравченко М. В. Європейські підходи та механізми пенсійної реформи. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=849>. (дата звернення: 21.11.2020).